

Матеріали круглого столу «Археологи-дослідники Кам'янця-Подільського»

Ігор Западенко,
заступник директора ДІКЗ «Межибіж»
з наукової роботи

Олег Погорілець,
директор ДІКЗ «Межибіж»

АРХЕОЛОГІЯ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО ТА АРХЕОЛОГИ-ДОСЛІДНИКИ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО НА СТОРІНКАХ ВИДАНЬ ДІКЗ «МЕЖИБІЖ». АНОТОВАНИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

До бібліографічного огляду включено статті, тематика яких стосується археології Кам'янця-Подільського та Кам'янець-Подільського археологічного мікрорегіону, а також персоналій дослідників, які присвятили свою діяльність археології Кам'янця-Подільського. Статті, які включено до огляду, опубліковано з 2012 по 2016 рік у виданнях Державного історико-культурного заповідника «Межибіж» та виданнях, здійснених за його участю. Основну частину цих публікацій становлять тексти доповідей учасників науково-краєзнавчих конференцій «Стародавній Межибіж в історико-культурній спадщині України», які проводяться з 2009 року і щорічних Археологічних читань, які проводяться з 2012 року.

Ключові слова: археологія, археологи, бібліографія, Кам'янець-Подільський, Межибіж

2012 рік

Старенький І. Валерій Пилипович Мегей: археолог, людина / Ігор Старенький // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 1'2012. – Хмельницький: ІРД, 2012. – С. 129-137.

У статті розглядається життєвий шлях археолога Валерія Пилиповича Мегея, аналізуються його здобутки в галузі археології.

Старенький І. Євфимій Йосипович Сіцинський – археолог, дослідник трипільської культури / І. Старенький, В. Прокопчук, А. Трембіцький //

Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 1'2012. – Хмельницький: ІРД, 2012. – С. 138–175.

У статті розповідається про зацікавлення знаного дослідника Поділля Є. Сіцинського (1859-1937) археологією. Подано хронологію його археологічних досліджень та наукових праць. У вигляді повного тексту у статті подано віднайдену у Державному архіві Хмельницької області роботу Є. Сіцинського «Розшуки трипільської культури на Кам'янецьчині», яка становить цінність як історіографічне джерело.

Стрельбіцька Н. Жінки-археологи та їхній внесок у дослідження минулого Хмельниччини / Н. Стрельбіцька, В. Халайцян // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 1'2012. – Хмельницький: ІРД, 2012. – С. 176-183.

У статті подається розгляд внеску жінок, які працювали, або досі працюють в археології та їхні наукові дослідження на території Хмельниччини: К. Антонович-Мельник, Т. Пассек, М. Тиханова, Т. Мовша, Л. Вакулєнко, С. Пачкова, Є. і О. Пламеницькі, Л. Виногородська, Є. Силенюк, І. Зільманович, Н. Козлова, С. Баженова, Л. Кучугура.

Черняк В. Монетні скарби Проскурівського та Летичівського повітів Подільської губернії в описах Михайла Грейма / Василь Черняк // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 1'2012. – Хмельницький: ІРД, 2012. – С. 209-212.

Розглядається діяльність кам'янець-подільського фотографа та збирача старожитностей Михайла Грейма (1828–1911) із введення в науковий обіг складу монетних скарбів, знайдених у Проскурівському та Летичівському повітах Подільської губернії на початку 90-х рр. XIX ст.

2013 рік

Климчук А. «Памятники старины в Подольи. Материалы к составлению археологической карты Подольской губернии» Віктора Гульдмана / Андрій Климчук // Науковий вісник «Межибіж». – 2013. – №1. – Ч. 2. – С. 145-148.

У статті наводиться біографія Віктора Карловича Гульдмана (1854-1907), автора багатьох праць з археології, історії, культури, статистики, демографії поділля, більшість з яких написано у Кам'янці-Подільському. Наводиться бібліографія його доробку. Детально проаналізовано зміст книги «Памятники старины в Подольи. Материалы к составлению археологической карты Подольской губернии».

Гуцал А. Проблеми охорони археологічних пам'яток у Середньому Подністрів'ї / Анатолій Гуцал // Науковий вісник «Межибіж». – 2013. – №2. – Ч. 1. – С. 64-68.

Автор аналізує різноманітні фактори антропогенного характеру та наслідки їх дії на конкретні археологічні пам'ятки Середнього Под-

ністров'я, у тому числі Кам'янець-Подільського археологічного мікро-регіону.

Візнюк В. Є. Й. Сіцинський – краєзнавець, археолог, мистецтвознавець / Вероніка Візнюк // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. – Хмельницький: ІРД, 2013. – С. 79-85.

У статті розповідається про видатного дослідника Поділля Євфимія Йосиповича Сіцинського (1859-1937).

Завальнюк О. Український археолог Іон Винокур / О. Завальнюк, В. Прокопчук // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. – Хмельницький: ІРД, 2013. – С. 130-144.

Стаття присвячена науково-педагогічній діяльності відомого українського археолога, доктора історичних наук, професора Іона Срулевича Винокура (1930-2006).

Маярчак С. Висвітлення археології Хмельниччини у наукових періодичних виданнях СРСР / Сергій Маярчак // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. – Хмельницький: ІРД, 2013. – С. 181-194.

Дослідження присвячене узагальненню інформації про археологічні старожитності Хмельницької області, яку було опубліковано у центральних часописах Радянського Союзу у галузі археології. Частина матеріалу присвячено археологічним дослідженням на Кам'яничині та науковим форумам, які проводилися у Кам'янці-Подільському.

Старенький І. Археологічна карта села Баговиця Кам'янець-Подільського району / Ігор Старенький // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. – Хмельницький: ІРД, 2013. – С. 254-270.

У статті розглядається археологічна карта села Баговиця Кам'янець-Подільського району за розвідками попередників (Є. Й. Сіцинський, В. К. Гульдман, М. Я. Рудинський, Є. В. Махно, Л. І. Кучугура, П. А. Болтанюк) та дослідженнями автора, характеризується матеріал, знайдений на поселеннях.

Хоптяр Ю. Анатолій Федорович Гуцал – відомий дослідник археології Поділля / Юрій Хоптяр // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. – Хмельницький: ІРД, 2013. – С. 322-336.

У статті подано біографію дослідника археології Поділля, науковця і педагога Анатолія Федоровича Гуцала. Наведено докладну бібліографію його публікацій за 1972-2013 рр.

Шпаковський С. Пам'яткоохоронна робота щодо збереження нововиявлених археологічних об'єктів (за результатами розвідок 2013 р.) / Сергій Шпаковський // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. – Хмельницький: ІРД, 2013. – С. 339-351.

В публікації розповідається про щойно виявлені археологічні об'єкти Хмельницької області за результатами розвідок автора у 2013 р. Подається їх загальний опис, висвітлюється пам'яткоохоронна робота щодо збереження об'єктів та пам'яток археології згідно чинного законодавства. Зокрема, подано підсумки інвентаризації пам'яток археології Кам'янець-Подільського району, яка здійснювалася 21-26 жовтня 2013 р.

2014 рік

Болтанюк П. Археологічне дослідження фундаменту цейхгаузу / П. Болтанюк, Д. Кондратюк // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 3'2014. – Хмельницький: ІРД, 2014. – С. 54-64.

Подається історичний опис будинку колишнього військового складу (цейхгаузу) на вул. Францисканській, 10 у Кам'янці-Подільському. Наведено характерні особливості конструкції споруди та етапи його побудови. Дається опис археологічних досліджень, проведених на місці фундаменту цейхгаузу.

Болтанюк П. Попередні результати археологічного дослідження ділянки на Польському ринку, 3/1 у Кам'янці-Подільському / П. Болтанюк, Д. Кондратюк, І. Старенький // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 3'2014. – Хмельницький: ІРД, 2014. – С. 64-73.

Розглядаються попередні результати археологічного дослідження ділянки на Польському ринку, 3/1, еволюція забудови в її межах, особливості досліджених фундаментів втраченої історичної забудови, археологічні нашіарування.

Єсюнін С. Звіти про виконання археологічних досліджень на території Хмельницької області / Сергій Єсюнін // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 3'2014. – Хмельницький: ІРД, 2014. – С. 106-112.

Подано відомості про звіти археологічних досліджень, які зберігаються в архіві Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Серед згаданих – звіти І. С. Винокура та Л. І. Кучугури.

Гуцал В. Перший учень відомого подільського археолога / Віталій Гуцал // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 3'2014. – Хмельницький: ІРД, 2014. – С. 220-228.

У статті йде мова про відносини двох непересічних особистостей – І. С. Винокура та О. М. Приходнюка: спочатку вчителя та учня, а згодом надійних друзів та щирих і доброзичливих колег.

Мельничук К. Петро Анатолійович Болтанюк – дослідник археології та фортифікації Поділля / Катерина Мельничук // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 3'2014. – Хмельницький: ІРД, 2014. – С. 236-244.

У статті подано біографію та проаналізовано науковий доробок П. А. Болтанюка

2015 рік

Старенький І. Охоронні археологічні дослідження по вулиці Успенській, 2 у Кам'янці-Подільському / Ігор Старенький. // Науковий вісник «Межибіж». – 2015. – №2. – С. 194-212.

Розповідається про попередні результати археологічних досліджень по вулиці Успенській, 2/1-3 в Кам'янці-Подільському, наводиться історія забудови цієї ділянки, характеризується стратиграфія чотирьох траншей та аналізуються знахідки з них.

Блажевич Ю. Археологічна практика студентів історичного факультету Кам'янець-Подільського педінституту в 1966 році під керівництвом І. С. Винокура / Юрій Блажевич // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 4'2015. – Хмельницький: ІРД, 2015. – С. 55-59.

В статті висвітлено видатну роль відомого в Україні і світі вченого, археолога і історика І. С. Винокура. Також подано матеріали щодо археологічної експедиції студентів 2-го курсу історичного факультету Кам'янець-Подільського державного педінституту під керівництвом І. С. Винокура у 1966 р. біля с. Ружичанка Хмельницького р-ну.

Хоптяр Ю. Слово про вчителя і наставника / Юрій Хоптяр // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 4'2015. – Хмельницький: ІРД, 2015. – С. 364-367.

У статті подано спогади про навчання студентів історичного факультету Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (1978 р.) під керівництвом доктора історичних наук І. С. Винокура.

Гуцал В. Підготовка і захист І. С. Винокуром докторської дисертації / Віталій Гуцал // Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 4'2015. – Хмельницький: ІРД, 2015. – С. 368-376.

У статті йде мова про роботу І. С. Винокура над докторською дисертацією та розглядається процес її захисту в Інституті археології НАН України у 1978 р.

Вакуленко Л. Слово про людину, вчителя і друга / Ліана Вакуленко // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 3-5.

Спогади однієї з найперших учениць І. С. Винокура, які розпочинаються із студентської практики 1959 року.

Пламеницька О. Іон Винокур і архітектурна археологія Кам'янця / Ольга Пламеницька // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 6-11.

Розповідається про спільну роботу І. Винокура та Є. Пламеницької у 1960-х рр., підсумком якої було відкриття у Кам'янці-Подільському мурованих фортифікацій давньоруської доби.

Блажевич Ю. Наша участь в археологічній експедиції залишила глибокий слід і добру пам'ять на все життя / Юрій Блажевич // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 12-15.

Спогади про організацію І. С. Винокуром студентських археологічних експедицій у 1964-1966 рр. Автор розповідає про хід археологічних робіт, підсумки експедицій та їх персональний склад.

Хоптяр Ю. Його щира душа була відкрита для всіх, хто бажав сіяти розумне, добре, вічне / Юрій Хоптяр // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 16-19.

Спогади науковця – кандидата історичних наук, професора Кам'янець-Подільського Національного університету ім. І. Огієнка про вчителя і наставника, І. С. Винокура. Розповідь про науково-педагогічну діяльність І. С. Винокура, яка тривала понад півстоліття.

Іон Винокур. Memoria Tenere. Учні про вчителя. // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 20-30.

Надвіряк О. «Легше і простіше робити добро, ніж не робити зла...» / Олександр Надвіряк // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 31-38.

Спогади про особисте знайомство у 1977 р., подальше навчання та участь в археологічних експедиціях під керівництвом І. С. Винокура.

Список наукових праць І. С. Винокура. // «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. – Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. – С. 39-68.

Бібліографія публікацій і наукових праць І. С. Винокура, яка охоплює період 1956–2006 рр.

2016 рік

Старенький І. Охоронні археологічні дослідження 2015 року в Кам'янці-Подільському / Ігор Старенький. // Науковий вісник «Межибіж». – 2016. – №1. – С. 193-201.

У статті розповідається про археологічні дослідження на території Старого міста Кам'янця-Подільського в 2015 році, основні результати проведених робіт, археологічний матеріал, який був виявлений на досліджуваних ділянках.

Вакуленко Л. Слово про Людину, Вчителя і Друга / Ліана Вакуленко // ОІУМ 5. Черняхівська культура / Київ; Меджибіж: ІА НАН України; ДІКЗ «Межибіж». — С. 5-6.

Спогади однієї з найперших учениць І. С. Винокура, які розпочинаються із студентської практики 1959 року.

Окрім наведеного вище переліку публікацій, на час укладання бібліографічного огляду до друку готуються матеріали V Археологічних читань, присвячених пам'яті Івана Романовича Михальчишина (відбулися в ДІКЗ «Межибіж» 9 грудня 2016 р.). До їх програми увійшла низка доповідей, які відповідають тематиці цього огляду та незабаром вийдуть до широкого кола читачів:

Хоптяр Ю. *Археологічні розвідки А. С. Хоптяра на початку 1960-х рр.*

Кулішова А., Пагор В. *Трипільське протомісто IV-III тис. до н. е. в межах Кам'янця-Подільського (за матеріалами досліджень краєзнавця С. К. Шкурка)*

Старенький І., Зайшлюк Я. *Матеріали Державного архіву Хмельницької області про археологічні дослідження Кам'янця-Подільського 50-70-х рр. XX ст. Сергія Кириловича Шкурка*

Гуцал А. Гуцал В. А. — через фотографію в археологію

Старенький І., Оришук В. *Гончарний горн XV ст. з території Кам'янця-Подільського*

Болтанюк П. *Археологічні дослідження 2013 р. на території верхнього ронделю м. Кам'янця-Подільського*

Список використаних джерел та літератури

1. «...Але таких багато не буває, бо легким і красивим було б життя» (історико-меморіальний збірник). На пошану І. С. Винокура з нагоди його 85-річчя. — Хмельницький: Цюпак А. А., 2015. — 70 с.
2. Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 1'2012. — Хмельницький: ІРД, 2012. — 240 с.
3. Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 2'2013. — Хмельницький: ІРД, 2013. — 402 с.
4. Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 3'2014. — Хмельницький: ІРД, 2014. — 251 с.

5. Археологічні студії «Межибіж». Науковий щорічник 4'2015. — Хмельницький: ІРД, 2015. — 423 с.
6. Науковий вісник «Межибіж»: матер. VI наук.-краєзн. конф. «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України». — Меджибіж; Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2012. — Ч. 1. — 326 с.
7. Науковий вісник «Межибіж»: матер. VI наук.-краєзн. конф. «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України». — Меджибіж; Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2012. — Ч. 2. — 350 с.
8. Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства (Науковий вісник «Межибіж» — 1'2013). — Хмельницький: ІРД, 2013. — Ч. 2. — 356 с.
9. Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства (Науковий вісник «Межибіж» — 2'2013). — Хмельницький: ІРД, 2013. — Ч. 1. — 366 с.
10. Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства (Науковий вісник «Межибіж» — 2'2015). — Хмельницький: ІРД, 2015. — 317 с.
11. Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства (Науковий вісник «Межибіж» — 1'2016). — Хмельницький: ІРД, 2016. — 360 с.
12. Програма V Археологічних читань, присвячених пам'яті Івана Романовича Михальчишина. — Меджибіж: б. в., 2016. — 12 с.
13. ОІУМ 5. Черняхівська культура — Київ; Меджибіж: ІА НАН України; ДІКЗ «Межибіж», 2016. — 208 с.